

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στην Ψυχολογία

Ενότητα 8: Μάθηση μετά τον Συμπεριφορισμό

Διδάσκουσα: Ειρήνη Σκοπελίτη

*Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην
Προσχολική Ηλικία*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- **Παρουσίαση των θεωριών που υποστηρίζουν ότι η μάθηση μπορεί να συντελεστεί και πέραν των αρχών-διαδικασιών που περιγράφουν οι θεωρίες του συμπεριφορισμού.**

Περιεχόμενα ενότητας

- *Μάθηση μέσω της παρατήρησης*
- *Ηθολογική προσέγγιση για τη μάθηση*
- *Ενορατική μάθηση*
- *Γνωστική προσέγγιση για τη μάθηση*

Μάθηση μέσω παρατήρησης

- **Albert Bandura: Μάθηση μέσω παρατήρησης**
 - **Μία κατάσταση στην οποία η μάθηση συντελείται παρατηρώντας τις πράξεις των άλλων**
- **Τα τυπικά διδακτικά δεδομένα και οι συμπεριφορές που είναι μέρος της κουλτούρας μας αποκτώνται από την κάθε γενιά όχι μόνο μέσω της εσκεμμένης διδασκαλίας αλλά και μέσω της παρατήρησης προτύπων συμπεριφοράς. Π.χ. Επιθετική συμπεριφορά μέσω παρατήρησης**
- **Πολιτισμική μετάδοση αξιών και προτύπων**
 - **Σε όλες τις κοινωνίες οι κατάλληλες κοινωνικές συμπεριφορές περνάν από τη μία γενιά στην άλλη σε μεγάλο ποσοστό μέσω της παρατήρησης.**
- **Απλές και περίπλοκες συμπεριφορές μαθαίνονται μετά από παρατήρηση. Π.χ. Πρίν μας πουν πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το τηλεκοντρόλ θα παρατηρήσουμε πώς γίνεται**

Ηθολογική προσέγγιση

- Οι ηθολόγοι είναι επιστήμονες που μελετούν τη συμπεριφορά των ζώων στο περιβάλλον τους
- Konrad Lorenz – Σημαντικός εκπρόσωπος
- Η μάθηση περιορίζεται από τη γενετική κληρονομιά και διαφορετικά είδη μαθαίνουν διαφορετικά πράγματα (σε αντίθεση με τους συμπεριφοριστές που πίστευαν ότι όλα τα ζώα μπορούν να μάθουν τα ίδια πράγματα με τον ίδιο τρόπο)
- Τα ζώα είναι «προγραμματισμένα» εκ των προτέρων να μάθουν συγκεκριμένα πράγματα με συγκεκριμένους τρόπους: Όταν ένα ζώο μαθαίνει πρέπει να συμμορφώνεται προς μία γενετικά προκαθορισμένη μήτρα συμπεριφοράς οι οποία επιβάλλει γενετικούς περιορισμούς στο είδος των συνδέσεων που μπορεί να μάθει ένας οργανισμός.
- Πρότυπα εδραιωμένης συμπεριφοράς: εγγενείς αντιδράσεις σε ένα συγκεκριμένο περιβαλλοντολογικό ερέθισμα που είναι γνωστό με τον όρο ερέθισμα-σήμα. Π.χ. «Αποτύπωση» Τα νεογέννητα χηνάκια μαθαίνουν να ακολουθούν το πρώτο κινούμενο αντικείμενο που θα περάσει από μπροστά τους αμέσως μετά τη γέννησή τους.

Ενορατική μάθηση

- **Wolfgang Köhler (1887-1967).** Πολλοί ερευνητές μελέτησαν την πολύπλοκη μάθηση σε είδη απομακρυσμένα από τους ανθρώπους ενώ ο Kohler θεώρησε ότι η έρευνα πρέπει να γίνει στα πρωτεύοντα θηλαστικά όπως οι χιμπατζήδες. Τα προβλήματα του Kohler με χιμπατζήδες άφηναν περιθώρια για ενόραση γιατί όλα τα μέρη του προβλήματος ήταν σε κοινή θέα.
- **Τρεις κρίσιμες πλευρές της λύσης του προβλήματος:** Η λύση βρίσκεται αιφνίδια, και δεν έρχεται μέσα από μία σταδιακή διεργασία δοκιμής και λάθους. Η λύση στα πειράματα του Kohler είναι διαθέσιμη μόλις ανακαλυφθεί, γιατί η νοητική αναπαράσταση που έχει δημιουργηθεί αντέχει στο πέρασμα του χρόνου. Η επίλυση του προβλήματος μπορεί να μεταφερθεί και σε άλλο πλαίσιο. Η αναπαράσταση είναι είτε αρκετά αφηρημένη ώστε να καλύψει κάτι περισσότερο από την αρχική λύση είτε αρκετά εύπλαστη για να επεκταθεί σε καινούργιες καταστάσεις.
- **Η περίπλοκη μάθηση (όχι μόνο σε χιμπατζήδες αλλά και σε ανθρώπους) περιλαμβάνει δύο φάσεις:**
 1. Στην αρχική φάση η στρατηγική επίλυσης προβλήματος χρησιμοποιείται για να βρεθεί λύση.
 2. Στη επόμενη φάση η λύση αποθηκεύεται στη μνήμη και ανακτάται όποτε παρουσιάζεται ένα πολύπλοκο πρόβλημα.

Γνωστική προσέγγιση

- **Γνωστικές θεωρίες μάθησης: : δίνουν έμφαση σε μη παρατηρήσιμες νοητικές διαδικασίες με τις οποίες οι άνθρωποι μαθαίνουν να θυμούνται νέες πληροφορίες και δεξιότητες.**
- **Οι θεωρητικοί της γνωστικής προσέγγισης ενδιαφέρονται αποκλειστικά για την ανθρώπινη μάθηση.**
- **Μελετώντας την κλασική και συντελεστικής εξαρτημένη μάθηση υποστηρίζουν ότι γνωστικοί παράγοντες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, γιατί και σε αυτές τις περιπτώσεις η μάθηση έγκειται στην ικανότητα του οργανισμού να δημιουργεί αναπαραστάσεις του κόσμου και να τις χειρίζεται.**
 - **Σε πολλές περιπτώσεις αυτά που αναπαριστάται νοερά είναι μία σύνδεση μεταξύ ερεθισμάτων και γεγονότων**
 - **Σε άλλες περιπτώσεις είναι πιο πολύπλοκες αναπαραστάσεις όπως γνωστικοί χάρτες (χάρτης του περιβάλλοντός μας ή ενός λαβύρινθου) ή αφηρημένες έννοιες (χρήση καρτών με απεικονίσεις «κομμένο χαρτί» και «ψαλίδι» για να αναπαρασταθεί αιτιακή σχέση)**

Διαφορές Γνωστικής Ψυχολογίας & Συμπεριφορισμού

Συμπεριφορισμός

- **Μαθησιακές δομές: στατικά αθροίσματα μαθησιακών προϊόντων**
- **Άτομο: άγραφος χάρτης και δημιουργήμα των ερεθισμάτων του περιβάλλοντος**

Γνωστική Ψυχολογία

- **Μαθησιακές δομές: δυναμικό σύστημα που αποτελείται από απλούστερα και σχετιζόμενα μεταξύ τους δυναμικά συστήματα**
- **Άτομο: ενεργή προσωπικότητα που επεξεργάζεται τα ερεθίσματα του περιβάλλοντος και οικοδομεί τη γνώση**

Κατάκτηση γνώσεων

- *Οι πληροφορίες του περιβάλλοντος γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας από τον εγκέφαλο μέσω γνωστικών διαδικασιών*
- *Ο νους είναι ένα σύστημα που οικοδομεί και χειρίζεται σύμβολα.*
- *Τρεις βασικές ικανότητες καθορίζουν την κατάκτηση των γνώσεων:*
 - *Ικανότητα αναπαράστασης του περιβάλλοντος*
 - *Ικανότητα χειρισμού και αλλαγών αυτών των αναπαραστάσεων*
 - *Ικανότητα αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της γνωστικής διαδικασίας*

- ***Πώς αναπαριστώνται και χρησιμοποιούνται τα σύμβολα αυτά και πώς σχετίζονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα;***

Αναπαραστάσεις

- **Εξωτερικές και εσωτερικές αναπαραστάσεις**
 - **Εξωτερικές αναπαραστάσεις:**
 - **γλωσσικές (λέξεις μίας γλώσσας) και**
 - **εικονικές (μια φωτογραφία, ένας πίνακας, ένας χάρτης)**
 - **Εσωτερικές αναπαραστάσεις (νοητικές αναπαραστάσεις που αντιπροσωπεύουν πτυχές του εξωτερικού κόσμου):**
 - **συμβολικές (προτασιακές ή αναλογικές) και**
 - **κατανεμημένες (αποτελούνται από ενεργοποιημένα νευρωνικά δίκτυα)**

Τεχνητά Νευρωνικά Δίκτυα

- **Νευρωνικά δίκτυα ή Μοντέλα παράλληλης – κατανεμημένης επεξεργασίας: Αναπαριστούν πληροφορίες χωρίς τη χρήση διακριτών συμβόλων**
- **Αποτελούνται από στοιχειώδεις μονάδες επεξεργασίας πληροφοριών που μοιάζουν με νευρώνες (είναι βιολογικά εμπνευσμένα)**
- **Οι στοιχειώδεις μονάδες επιδρούν σε άλλες μονάδες τις οποίες διεγείρουν ή αναστέλλουν**
- **Σε ένα τεχνητό νευρωνικό δίκτυο, μία έννοια δεν είναι συνήθως μια συγκεκριμένη μονάδα, αλλά είναι κατανεμημένη στο δίκτυο και εκφράζεται από τον ειδικό τρόπο με τον οποίο ενεργοποιείται**

Αναγκαιότητα γνωστικής θεώρησης της μάθησης

- **Προαγωγή της μάθησης των ατόμων**
 - **Βοηθά στο να μάθει το παιδί**
 - **Παρεμβαίνει με επιτυχία στις περιπτώσεις μαθησιακών δυσκολιών**
- **Δεν αμφισβητείται ότι η μάθηση είναι νοητικό έργο του ατόμου που μαθαίνει.**
- **Ο ρόλος του δασκάλου διευκολυντικός στη διαδικασία της μάθησης**
 - **Να μάθει καλύτερα**
 - **Να μάθει αποδοτικότερα**
 - **Να μάθει με τη λιγότερη σπατάλη νοητικής**

Οι γνωστικές λειτουργίες της μάθησης

- **Ποιες είναι οι γνωστικές λειτουργίες που ενεργοποιούνται και καθιστούν δυνατή την επεξεργασία των προσλαμβανομένων νέων πληροφοριών, η οποία οδηγεί στη μάθηση των νέων πληροφοριών και τελικώς στην απόκτηση γνώσεων;**
- **Τα δύο κυριότερα συστήματα γνωστικών λειτουργιών με τα οποία συντελείται η πιο απλή μορφή μάθησης είναι:**
 - **Η αντίληψη (πρόσληψη νέων πληροφοριών)**
 - **Η μνήμη (ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης)**

Σχετική Βιβλιογραφία

- **Atkinson, L.R., Atkinson, C.R., Smith, E.E., Bem, J.D., & Nolen-Hoeksema, S. (2003). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία του Hilgard, Τόμος Α*, (Επιμ. Γ. Βορριά, Μπ. Ντάβου, & Ζ. Παπαληγούρα), Εκδόσεις Παπαζήση.**
- **Βοσνιάδου, Σ. (2005). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Τόμος Α*, Εκδόσεις Gutenberg.**
- **Bransford, J.D. (1979). *Human cognition: Learning, understanding, and remembering*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Co.**
- **Eysenck, M. W. (2010). *Cognitive Psychology*. New York: Taylor & Francis, Psychology Press.**
- **Hayes, N. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Τόμος Α* (Επιμ. Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη), Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.**
- **Schacter, D. L., Gilbert, D. T., & Wegner, D. M., (2012). *Ψυχολογία*, (Επιμ. Σ. Βοσνιάδου), Εκδόσεις Gutenberg.**

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ειρήνη Σκοπελίτη, «Εισαγωγή στην Ψυχολογία».
Ενότητα 8: Μάθηση μετά τον Συμπεριφορισμό. Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<https://eclass.upatras.gr/courses/PN1524/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης *Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση*. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο**
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο**
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο**

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.